

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Anna Dzurusová

Rozvoj kritického myslenia na hodinách geografie

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Anna Dzurusová

Kontakt na autora: Základná škola, Hviezdoslavova 1, Lipany
annadzurusova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Rozvoj kritického myslenia na hodinách geografie

Rok vytvorenia 2013

OPS/OSO:

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Otília Sabolová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnanancov . Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

kritické myslenie, stratégia EUR, evokácia, uvedomenie si významu, reflexia, práca s náučným textom, inovačné vyučovacie metódy, myslenie, aktivita žiakov, kooperatívne učenie

Anotácia

Odborná pedagogická skúsenosť ponúka osvedčené a praxou preverené námety vyučovacích hodín s uplatnením učebnej stratégie EUR. Je zameraná na aplikáciu metód rozvíjajúcich kritické myslenie žiakov na hodinách geografie v šiestom ročníku základnej školy a prvého ročníka gymnázií s osemročným štúdiom. Týka sa vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť podľa ISCED 2.

OBSAH

Úvod	s. 1
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	s. 2
2 KRITICKÉ MYSLENIE A STRATÉGIA EUR	s. 3
3 MODELOVÉ VYUČOVACIE HODINY S VYUŽITÍM STRATÉGIE EUR	s. 5
3.1 Austrália – kontinent príst'ahovalcov	s. 5
3.2 Problémy obyvateľ'ov Austrálie	s. 8
3.3 Tichý oceán	s. 11
3.4 Polárne oblasti	s. 14
3.5 Zaujímavosti prírody Ameriky	s. 16
3.6 Sídla Ameriky. Problémy života ľudí vo veľkých mestách	s. 18
Záver	s. 21
Zoznam príloh	s. 23

ÚVOD

Vytvorená pedagogická skúsenosť sa venuje možnostiam rozvoja kritického myslenia žiakov na hodinách geografie v šiestom ročníku základnej školy alebo v prvom ročníku gymnázia s osemročným štúdiom. Je určená pedagogickým zamestnancom vyučujúcim geografiu v predmetnom ročníku.

Práca má metodický charakter a reaguje na prebiehajúcu transformáciu školského systému. Nielen viac, či menej úspešná reforma školstva na nás kladie požiadavku meniť tradičnú školu na školu učiacu sa pre život. Sú to hlavne požiadavky praxe, ktoré nastoľujú požiadavku či priam nutnosť každodenne riešiť zložité problémy, kriticky hodnotiť informácie, zvažovať alternatívne možnosti a riešenia, realizovať premyslené rozhodnutia. Dobrá škola má žiakov pripraviť na reálny život. Dnes sa ešte naliehavejšou javí požiadavka, či fakt vyslovená už na prelome letopočtov Senecom, že „učíme sa pre život, nie pre školu“.

V školskom roku 2007/2008 sa naša škola zapojila do výzvy OZ Orava Škola, ktorej to myslí. Stali sme sa modelovou školou projektu pre Prešovský kraj. Po realizácii projektových aktivít v našej škole sa nám naskytla jedinečná možnosť vyskúšať si lektorovanie v projekte. Bola to veľmi náročná výzva, ale jej prijatie znamenalo v mojom profesionálnom živote veľký prínos. Stala som sa členkou a lektorkou združenia Orava. Z osobnej skúsenosti môžem potvrdiť, že uplatňovanie stratégie EUR a metód rozvíjajúcich kritické myslenie je veľkým prínosom nielen pre žiakov, ale aj pre každého kto metódy a stratégiu uplatňuje, alebo aspoň vyvíja úsilie o aplikáciu metód do praxe. Počas lektorovania som sa veľmi často stretávala s požiadavkou kolegov na rozpracovanie metód a stratégie a vytvorenie metodík pre konkrétne vyučovacie hodiny rôznych predmetov. Verím, že táto osvedčená pedagogická skúsenosť bude podnetom a prínosom aj pre iných kolegov.

Modelové hodiny sú pripravené tak, aby učiteľ mohol využívať učebnicu určenú pre daný ročník a triedu, tak aby sme okrem obsahu učiva učili žiakov aj stratégiu ako sa učiť a mohli sa k textom vrátiť aj doma. Je dobré, ak každá hodina strávená v škole má plynulý, aktívny a zmysluplný priebeh, rýchly spád. Najkrajšou vetou na konci hodiny z úst žiaka je: „To už je koniec, tak skoro?“ Stratégia EUR je jednou z ciest ako prispieť k tomu, aby sa učenie žiakov zlepšilo a aby si zo školy odnášali vedomosti a zručnosti, ktoré vydržia po celý život.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

V zmysle štátneho vzdelávacieho programu geografia rozvíja súbor kľúčových kompetencií, ktoré majú prevažne priestorový a integrujúci charakter. Považujeme za ne súbor vedomostí, zručností a schopností, ktoré vie žiak správne skombinovať, a tak porozumieť, interpretovať a prakticky využívať danosti krajiny. Okrem iného sa pri vyučovaní geografie kladie veľký dôraz na literatúru ako zdroj, nielen učebnice, ale aj odborné a populárno-vedecké časopisy, ktoré prinášajú aktuálne informácie. Podporujeme podporu potreby čítania u žiakov, správne porozumie prečítaného jeho spracovanie a interpretovanie.

1.1 Kontext a rámec

OPS je zasadená:

Typ školy : základná škola, gymnázium s osemročným štúdiom, ISCED 2 nižšie sekundárne vzdelávanie

Východiska: vyučujúci a žiaci nepotrebujú ovládať žiadne špeciálne schopnosti. Pre jej realizáciu je potrebné, aby sa učitelia a žiaci oboznámili s postupom a cieľom jednotlivých vyučovacích metód. Učiteľ by mal poznať teoreticky a podľa možnosti aj prakticky stratégiu EUR, postup, metodiku a odporúčania pri jej uplatňovaní. Predpokladáme, že účastníci edukačného procesu vedia pracovať s počítačom a interaktívnou tabuľou.

1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS je určená:

Kategória pedagogických zamestnancov: učiteľ

Podkategória: učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie

Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť

Škola, ročník: šiesty ročník základnej školy a prvý ročník gymnázia s osemročným štúdiom

Predmet: geografia

1.3 Hlavný cieľ a čiastkové ciele OPS

- Poskytnúť námety vyučovacích hodín s využitím metód rozvíjajúcich kritické myslenie a uplatnením stratégie EUR
- Predstaviť stratégiu EUR a metódy rozvíjajúce kritické myslenie
- Vedieť porovnať podobnosti a rozdiely medzi klasickým vyučovaním a edukáciou s využitím stratégie EUR
- Chápať ako sa môže vyučovanie geografie podieľať na rozvoji čitateľskej gramotnosti, rozvoja kritického myslenia, schopnosti učiť sa

2 KRITICKÉ MYSLÉNIE A STRATÉGIA EUR

Prudký nárast informácií, poznatkov z rôznych oblastí kladie na jednotlivca vysoké požiadavky. Od každého sa vyžaduje, okrem zachytenia informácií, aj ich triedenie, spracovanie a čo najefektívnejšie využívanie. Školská edukácia má rozvíjať u žiakov tak kognitívne ako aj nonkognitívne zručnosti: naučiť žiakov myslieť, kriticky myslieť a riešiť problémy (Manniová, 2012). V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s rôznymi definíciami **kritického myslenia**. Petrasová (2003, s. 6) ho definuje ako : „komplex myšlienkových procesov, ktoré začínajú informáciou a končia prijatím rozhodnutia“. Dr. Klooster (2002, In: Petrasová, 2003), profesor americkej literatúry na Hope College v USA, vymedzuje päť kritérií kritického myslenia:

1. je to nezávislé myslenie,
2. získanie informácie je začiatočným, nie konečným bodom,
3. začína sa kladením otázok alebo nastolením problémov, ktoré je potrebné riešiť,
4. hľadá logické argumenty,
5. je myslenie spoločenské.

Kritické myslenie je teda akýmsi premostením medzi nekritickým myslením, pre ktoré je charakteristické sledovanie, napodobňovanie iných, a tvorivým myslením, ktorého výsledkom sú doposiaľ neznáme a spoločensky hodnotné diela. Považujeme ho za kľúčové pri riešení problémov. Hoci kritické myslenie považujeme za náročný proces, na primeranej úrovni sú schopní kriticky myslieť žiaci každého veku. Môžeme ho rozvíjať v rôznych ročníkoch a na rôznom učebnom obsahu. Rozvíja sa zámerne, cieľavedomo, systematicky a dlhodobo. Pedagóg, ktorý chce rozvíjať kritické myslenie, musí byť sám schopný kriticky myslieť a vedieť žiakom poskytnúť:

- „dostatok času na vyjadrovanie ich myšlienok a na získanie konštruktívnej spätnej väzby,
- dovoliť im slobodne premýšľať a zamýšľať sa nad dôležitými problémami,
- vytvoriť priaznivú atmosféru, ktorá im umožní prijímať rôznorodú škálu názorov a nápadov,
- podporovať zapájanie žiakov do učebného procesu a pripravovať ich preberať zodpovednosť za svoje učenie,
- zabezpečiť bezrizikové prostredie, oslobodené od strachu a výsmechu,
- vyjadrovať dôveru v schopnosti každého žiaka/študenta robiť kritické úsudky a v poslednom rade oceňovať kritické myslenie“ (Petrasová, 2008,s.9).

Formovať žiakov na kritických mysliteľov nie je vecou náhody. Je to výsledok dobre premysleného, pripraveného vyučovania a učenia sa. „Kriticky myslieť znamená premýšľať do hĺbky o informáciách, brať do úvahy zdroje a cesty informácií, zvažovať argumenty, väzby a súvislosti. Pri zmysluplnom učení sa neprijímajú hotové poznatky, ale sa konštruujú nové, na základe tých, ktoré sa predtým osvojili“ (Manniová, 2012, s.116). Vhodné podmienky pre rozvoj takéhoto myslenia vytvára **rámec vyučovania a učenia sa** označovaný skratkou **EUR**.

EUR je akronym troch základných fáz, činností v stratégii, ktorá začína - Evokáciou známeho, prechádza do fázy - Uvedomenia si významu prijímaných informácií a Reflexie realizovaného procesu, jeho výsledkov. Stratégia však nie je lineárna ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať, v skutočnosti je cyklická, čo znamená, že reflexia zas vedie k novým otázkam a evokáciám.

Učiteľ sa pri je aplikácii tejto stratégie učenia a myslenia stáva skutočným facilitátorom, ktorý pomáha žiakovi porozumieť látke s výkladovým textom.

Evokácia ako prvá fáza cyklu je zameraná na uskutočnenie niekoľkých dôležitých kognitívnych činností.

1. Vybavenie si vedomostí žiaka, ktoré o téme má.
2. Aktivizácia žiaka.
3. Vytváranie trvalého pochopenia v procese nových informácií s doterajšími.

Preskúmaním vlastnej úrovne poznania, individuálnych vedomostí o téme sa vytvára základ pre prijímanie a hlbšie chápanie poznatkov. Proces učenia sa, sa stáva procesom spájania nového s už poznaným a vytvára tak predpoklad pre zvnútorňovanie a dlhodobé uchovanie informácií. Tým sa zároveň vytvára priestor pre odstránenie prekonceptie. Učiaci sa je v tejto fáze nútený samostatne premýšľať o téme. Na vyjadrenie myšlienok používa vlastný jazyk. V prvej fáze sa vzbudzuje záujem o ďalšie fázy procesu učenia tým, že bádateľ si položí svoje vlastné otázky, na ktoré dostane odpoveď len v ďalších fázach procesu učenia. Vyvoláva sa vnútorná motivácia učiaceho sa, zvedavosť, aká je skutočnosť, chuť niečo zažiť, vyskúšať, potvrdiť alebo vyvrátiť svoju hypotézu. Ale túto fázu nemôžeme chápať len ako prípravu na učenie. Už v tejto fáze sa žiaci učia.

Uvedomenie si významu je etapa, kedy sa žiak dostáva do kontaktu s novými informáciami. Spája ich s vlastnou schémou poznania. Dotvára tak presnejší obraz a zmysel vedomostiam. Pod vedením učiteľa získava nové poznatky o pojmoch a vzťahoch medzi nimi. Žiak aktívne spracováva zdroj nových informácií a prežíva novú skúsenosť. Učiteľ má v tejto fáze najmenší vplyv na učenie žiakov. Je veľmi dôležité udržať žiaka v čo najefektívnejšej činnosti aj naďalej. Učiteľ má vyberať také postupy, aby udržal pozornosť a aktivitu žiaka. Môžu tu zaradiť formu čítania textu, sledovania filmu, a pod. Žiak sleduje procesy porozumenia, dopĺňa svoje pamäťové schémy používaním nových informácií. Nejde tu o preberanie nových poznatkov žiakom, ale tieto poznatky sa musia „utvoriť“ v hlave žiaka. Úlohou učiteľa je viesť žiaka k tomu, aby sa vracal k miestam a informáciám, ktoré mu nie sú celkom jasné, aby sa pokúšal ich pochopiť. Môže pri tom využiť tak pomoc učiteľa ako spolužiakov. Učiteľ má počítať aj s tým, že niekedy žiak nerád mení svoje názory, môže dôjsť k neúplnému, alebo chybnému pochopeniu učiva prehliadnutím dôležitých faktov, alebo naopak, preceňovaním nepodstatných znakov. Táto nesprávna koncepcia sa nazýva miskoncepcia učiva. K odstráneniu mylných predstáv prispieva predovšetkým to, že žiak nie je len formálnym reproduktorom počutého od učiteľa, alebo prečítaného, ale aj to, že učiteľ dokonale odborne pozná učivo, ale je aj dobrým psychológom.

Reflexia je rovnako dôležitou fázou ako obidve predchádzajúce. V nej si žiak reálne osvojuje učivo, vznikajú u neho trvalé vedomosti, rozširuje sa žiakova slovná zásoba. Je preto dôležité, aby žiak vyjadril svojimi slovami čo si pamätá, čomu porozumel. Teraz si žiak skutočne uvedomuje učivo, upevňuje si nové vedomosti a aktívne reštrukturuje svoje schémy porozumenia v súlade s tými vedomosťami, ktoré sa naučil. Žiak si vytvára nový obraz o téme alebo o probléme, čo už o ňom vie, čo si potvrdil, čo vedel nesprávne, prípadne, čo by sa ešte chcel o téme naučiť. Je dôležité venovať reflexii dostatočný priestor a uvedomiť si, že nadiktovanie poznámok učiteľom do zošita nemôžeme považovať za reflexiu, ak sa obsah poznámok neutvoril v mysli žiaka. Fáza reflexie by mala byť pre žiaka nielen východiskom a evokáciou pre ďalší cyklus učenia, ale má byť

informáciou aj pre pedagóga, čo všetko žiaci pochopili a kde môže nadviazať pri ďalšej edukácii.

Stratégia EUR a jej uplatňovanie učiteľom v procese edukácie mení rolu učiteľa, ktorý je sprostredkovateľom informácií, na rolu facilitátora . Žiaci sa stávajú aktívnymi účastníkmi, rovnocennými partnermi učiteľa, schopní diskusie, vzájomnej komunikácie, schopnými formulovať vlastné otázky. Okrem obsahu učenia, sa žiaci naučia a demonštruje sa im aj proces učenia, teda žiaci sa učia, ako sa naučiť obsah, čím získavajú návyky pre celoživotné vzdelávanie. Učiteľ, ktorý chce stratégiu hlbšie porozumieť, musí ju prakticky vyskúšať. Sám by si mal vyskúšať rolu žiaka pri uplatňovaní rámca EUR. Rámec má aplikovať postupne, nenásilne. Najprv by mal žiakov privyknuť na uplatňovanie metód rozvíjajúcich kritické myslenie, oboznámiť s nimi žiakov, naučiť ich využívať a následne ich zasadiť do rámca EUR.

Stratégia EUR napĺňa základné princípy konštruktivismu. Žiak si v aktívnej interakcii s prostredím postupne konštruje svoj vnútorný svet poznania. Naplánovanie hodiny a použitím stratégie EUR si vyžaduje viac času. Rovnako ako pre učiteľa, aj pre žiakov prináša v začiatkoch jej aplikácia neistotu, ale postupne si žiaci zvyknú povedať svoj názor, aktívne sa zapojiť do vyučovacej hodiny. Edukácia sa stáva prirodzenejšou, jednoduchšou, ale aj zaujímavejšou, vôbec nie nudnou.

3 MODELOVÉ VYUČOVACIE HODINY S VYUŽITÍM STRATÉGIE EUR

3.1 Austrália – kontinent príst'ahovalcov

<i>Téma</i> O čom to bude	<i>Ročník</i> Koho učíme
Austrália – kontinent príst'ahovalcov	6.ročník ZŠ
<i>Ciele</i> Čo sa žiak naučí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznať históriu osídľovania Austrálie, ▪ opísať civilizácie, ktoré žili na pôvodnom území – austrálski domorodci, ▪ opísať život pôvodných obyvateľov a ich vzťah k príst'ahovalcom. 	
<i>Kompetencie</i> Čo si žiak osvojí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ klúčovú kompetenciu vnímať, chápať a byť tolerantný k prejavom iných kultúr, ▪ klúčovú kompetenciu aktivizovať vedomosti, ktoré o téme žiak má, ▪ klúčovú kompetenciu počúvať, vzájomne sa dopĺňať a obohacovať sa o individuálne vedomosti spolužiakov. 	
<i>Prostriedky</i> Čo použijeme	<i>Metódy a formy</i> Ako to zrealizujeme

▪ učebnica geografie pre 6.ročník, ▪ prednáška pripravená učiteľom.	▪ metóda písania formou „tu a teraz“, ▪ obohatená prednáška, ▪ frontálna práca a individuálna práca.

Evokácia:

V úvode hodiny napíšeme na tabuľu mená: Magalhaes, Cook, Kolumbus. Diskutujeme so žiakmi o tom, kedy počuli tieto mená. Čím sú známi títo ľudia? Diskusiou smerujeme k téme James Cook a jeho objaviteľské cesty.

Zadáme žiakom úlohu: Vytvorte dvojice a spolu si premyslite odpoveď na otázku: Ako podľa vás zasiahlo objavenie Austrálie Jamesom Cookom do vývoja na území Austrálie? Na prácu máte čas štyri minúty. Po uplynutí času vyzveme žiakov, aby prečítali svoje názory. Zapišeme ich na tabuľu. Prednesené informácie sa snažíme kategorizovať.

Uvedomenie si významu:

Informujeme žiakov, že v ďalšej časti im prečítame prednášku. Požiadame ich, aby počas prednášky mali pred sebou svoje poznámky. Nasleduje prednáška.

AUSTRÁLIA

Z Portsmouthu sa vyplavilo 11 lodí, na ktorých bolo 759 trestancov, 250 námorníkov, velenie a deti. Prežili ťažkú cestu a založili trestaneckú kolóniu - Nový Južný Wales. Kapitán Arthur Phillip osídlil územie v Sydney Cove, zvanej Port Jackson, vztýčil britskú vlajku na mieste, kde dnes stojí Opera House, a stal sa prvým austrálskym guvernérom. Oficiálne sa však osídlenie Austrálie počíta až od momentu, keď sa tam seržantovi Thomasovi Whittlovi narodilo prvé biele dieťa. Stalo sa to 26. januára 1788. Austrália sa tak stala britskou trestaneckou kolóniou pre zločincov a nepriateľov štátu.

Kapitán Arthur Phillip nebol prvý, kto doplával k brehom Austrálie. Pred ním tam 28. apríla 1770 zastal už kapitán James Cook, zmapoval východné pobrežie.

Z jeho plavby a skúseností ťažil aj Phillip, ktorý sa na plavbu s prvou flotilou vydal v roku 1787. Plavili sa cez Teneriffe, Rio de Janeiro a Mys Dobrej nádeje a plavbu neprežilo 48 ľudí. Zvyšok dorazil do Botany Bay 18. januára 1788. Phillipovi sa však Cookovo miesto nepáčilo, a tak odišiel o 16 kilometrov severnejšie do Port Jackson-u. Tam sa narodilo prvé biele dieťa a to sa oficiálne považuje za osídlenie Austrálie.

Až neskôr sa začali do Austrálie sťahovať ľudia z Veľkej Británie a Írska, ktorí tu hľadali nové možnosti na život. Najväčšia vlna prisťahovalectva súvisela s objavením zlata v polovici 19. storočia. Zlatá horúčka prilákala aj obyvateľov iných európskych štátov. Prisťahovalci zakladali farmy, na ktorých sa venovali najmä chovu hospodárskych zvierat. Pôvodných obyvateľov stihol v tomto období osud amerických indiánov.

Prví prisťahovalci nemali poňatie o miestnom počasí, pôde a živote. Navyše domorodí Aborigéni neboli prívetiví, skôr útoční a žiadali ich odchod. V Prvej flotile mali štyrikrát viac mužov ako žien. Takmer nik nevedel, ako obrábať pôdu, hladovalo sa, až

kým neprišla Druhá flotila s potravou. Na jej ceste, pre morskú nemoc a infekcie, zahynulo 278 ľudí. Dostala názov Mŕtva flotila.

V deň päťdesiatin Austrálie sa stal tento sviatok štátnym, ale až od roku 1994 sa oslavuje vo všetkých hlavných mestách pod názvom „Deň Austrálie“. Každoročne k nemu patrí nielen regata (prvá, najstaršia regata sa konala v roku 1818), pikniky a koncerty, ale aj ohňostroj, stretnutie krajanov - prisťahovalcov, veľké športové zápolenia a udeľovanie štátnych vyznamenaní, austrálskeho občianstva a čestných titulov ako Austrálčan roka.

Najťažšie srdce na Deň Austrálie majú Aborigéni, ktorí tento sviatok neuznávajú, ba držia smútok a organizujú protestné akcie. 26. januára 1788 stratili svoju zem a slobodu inváziou z Británie. Rok 1988 vyhlásili za Rok smútku. Dodnes sa nezmierili s kolonizáciou a žiadajú ospravedlnenie.

Pôvodní obyvatelia, austrálski černosi (Aborigéni), osídlili územie už pred 40 tisíc rokmi z juhovýchodnej Ázie. Boli to kočovníci, lovci a zberači, ktorí sa dokonale prispôbovali nehostinným podmienkam. Domorodci sa dokázali dobre orientovať v krajine, vedeli loviť zver a nájsť pramene vody. Ich dobre rozvinutú kultúru a vieru dokumentujú aj zachované obrazy na skalách.

Pred príchodom Európanov žilo na kontinente približne 300 tisíc domorodcov, na úrovni doby kamennej. Prisťahovalci ich postupne vytlačili z pôvodných území do nehostinnej púšte, alebo dokonca zabíjali. Rovnaké práva získali domorodci až po druhej svetovej vojne. V súčasnosti sa ich počet odhaduje na 150 tisíc, vrátane miešancov. Život súčasných Aborigénov sa výrazne líši od života predkov. Stratili kontakt s prírodou a ich pôvodnou kultúrou. Ich komunity (spoločenstvá) žijú zväčša vo veľmi zlých životných podmienkach na okrajoch miest, alebo v rezerváciách. Príčinou vysokej kriminality je zlé sociálne postavenie, alkoholizmus a drogová závislosť.

Malé skupiny pôvodných obyvateľov pracujú na odlahlých farmách ako pastieri dobytky a oviec. Iní zase v atraktívnych turistických centrách predvádzajú tradičné tance a spevy pre početné skupiny japonských, amerických a európskych návštevníkov.

Dôkazom úspešného zapojenia niektorých Aborigénov do života spoločnosti bolo víťazstvo Cathy Freemanovej na LOH 2000 v Sydney, v behu na 400 metrov.

Keď v roku 1901 vyhlásila Austrália samostatnosť, mohli sa tam prisťahovať iba Európania. V 20. storočí prichádzalo do Austrálie aj veľa Slovákov a Čechov, ktorí žijú najmä vo väčších mestách.

Pôvodné prisťahovalecké zákony však už v súčasnosti neplatia a v Austrálii teraz žijú aj početné komunity Číňanov, Indov a ďalších prisťahovalcov z Ázie.

Austrália je v súčasnosti mnohonárodný a multikultúrny štát. Má viac ako 20 miliónov obyvateľov, ktorých počet sa zvyšuje prisťahovalectvom z Ázie. Obyvateľstvo je veľmi nerovnomerne rozmiestnené a žije prevažne v mestách. Najväčšie mestá vznikli na pobreží a v súčasnosti v nich býva viac ako 80 percent obyvateľov. Medzi najväčšie mestá patria na východe a juhu Sydney, Melbourne, Brisbane, Adelaide a hlavné mesto Canberra. Centrom oveľa menej osídleného západného pobrežia je Perth. Vnútrozemie je veľmi riedko osídlené, hustota zaľudnenia je menej ako 1 obyvateľ na km².

Život ľudí v Austrálii je výrazne ovplyvnený prírodnými podmienkami – najmä nedostatkom vody a rozsiahlymi púšťami.

Canberra bola založená začiatkom 20. storočia ako nové hlavné mesto v strede najviac osídlenej časti krajiny. Postupne sa sem presťahovali všetky dôležité inštitúcie

a parlament. Mesto bolo vybudované ako moderné veľkomesto s mnohými parkami, širokými ulicami a novými obytnými štvrtami.

Od roku 1901 je Austrálsky zväz samostatný federatívny štát a je súčasťou Britského spoločenstva národov. Hlavou štátu je britská kráľovná, ktorú zastupuje guvernér. Austrálsky zväz tvorí šesť štátov a dve samostatné teritória. Súčasťou je aj ostrov Tasmánia a niekoľko menších ostrovov.

Reflexia:

Požiadame žiakov, aby teraz porovnali svoje úvodné poznámky a poopravili ich na základe počutého. Čo ste si doplnili? Čo sa potvrdilo a čo nie z počutého?

V etape reflexie uplatníme metódu - Písanie formou „tu a teraz“. Predstavte si, že ste aborigén. Napíšte list, ktorým vyjadrite svoje pocity a to, čo by ste chceli odkázať príst'ahovalcom.

Metodické poznámky:

Žiaci poznajú mená objaviteľov Zeme z hodín geografie v piatom ročníku. Preto nie je problém rozvíjať diskusiu v úvode hodiny.

Ak žiaci stihnú napísať na hodine svoje listy, niekoľko z nich si prečítame. Ak nestihneme dokončiť zadanú úlohu na hodine, môže reflexia prebehnúť aj doma, ako zadanie domácej úlohy. Nezabudneme si práce prečítať v úvode nasledujúcej hodiny.

Prednáška nie je typická metóda pre základnú školu. Na základe skúsenosti z lektorovania sme sa rozhodli zaradiť ju do našich hodín. Veľmi dobre nahrádza klasický výklad, je to zaujímavá metóda a u žiakov sa stretla s pozitívnym ohlasom. Považujeme ju za vhodnejšiu ako výklad. Myslím, že pre použitie metódy je veľmi dôležité vybrať tému, ktorá žiakov zaujme. Pri spracovaní prednášky sme použili ako zdroj najmä učebnicu geografie, hlavne preto, aby sme uľahčili žiakom domácu prípravu.

Charakteristika použitých metód:

Aktivita **Písanie „formou tu a teraz“** podporuje samostatné premýšľanie žiakov. Úlohou žiakov je napísať v prítomnom čase o udalosti, ktorá sa odohrala v minulosti, teda ako keby sa odohrala tu a teraz. Ani v tomto prípade neopravujeme žiadne chyby v texte a úlohu neklasifikujeme. Jej cieľom je podporiť myslenie žiakov. Metódu využívame vo fáze reflexie.

Obohatená prednáška je modifikáciou prednášky tak, že angažuje účastníkov do aktívneho učenia sa a povzbudzuje kritické myslenie. Pri jej realizácii sa uplatňuje rámec EUR. Uplatňujeme ju vo všetkých troch fázach rámca EUR.

3.2 Problémy obyvateľov Austrálie

<i>Téma</i> O čom to bude	<i>Ročník</i> Koho učíme
Problémy obyvateľov Austrálie	6.ročník ZŠ
<i>Ciele</i> Čo sa žiak naučí	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ vymenovať hlavné problémy obyvateľov Austrálie, ▪ uviesť príčiny výskytu týchto problémov, ▪ navrhnúť jednoduchú pojmovú mapu, ▪ rešpektovať dohodnuté pravidlá, ▪ kooperovať pri plnení úlohy s prideleným spolužiakom. 	
<p>Kompetencie Čo si žiak osvojí</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ klúčovú kompetenciu využívať informácie a učebnicu ako zdroj informácií , ▪ klúčovú kompetenciu spracovať poznatky za účelom ich prezentácie ▪ klúčovú kompetenciu uvedomiť si svoju zodpovednosť v tíme, osvojiť si základné postupy efektívnej spolupráce v skupine , ▪ klúčovú kompetenciu prispieť k diskusii v pracovnej skupine, formulovať a vyjadriť svoje myšlienky a názory, ▪ klúčovú kompetenciu vyhľadávať a triediť informácie, vyhodnotiť výsledky svojho učenia a diskutovať o nich. 	
<p>Prostriedky Čo použijeme</p>	<p>Metódy a formy Ako to zrealizujeme</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Učebnica geografie pre 6.ročník. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ individuálna a frontálna práca, skupinová práca, ▪ AKROSTICH, vstupný motivačný rozhovor, práca s náučným textom, skladačka.

Evokácia:

V úvode vyučovacej hodiny skontrolujeme domácu úlohu z predchádzajúcej hodiny. Prečítame si AKROSTICH-y, ktoré žiaci pripravili na tému AUSTRALIS a zo žiackych prác vytvoríme jeden spoločný. Táto úloha je zároveň prípravou na opakovanie tematického celku. Potom vedieme so žiakmi rozhovor na tému, čo všetko sme sa o tomto svetadieli dozvedeli, a že napriek vysokej životnej úrovni obyvateľov a vyspelosti tejto krajiny musia obyvatelia zápasit' s problémami. Takto plynule oboznámime žiakov s cieľom vyučovacej hodiny a predstavíme im priebeh vyučovacej hodiny.

Uvedomenie si významu:

Žiakov rozdelíme do domovských skupín. Každá skupina bude mať štyroch členov. Pri rozdelení do skupín využijeme jednoduché rozpočítavanie od 1 do 4, nakoľko téma je jednoduchá a je predpoklad, že každý žiak zvládne všetky časti textu. Jednotlivým číslam, pridelieme časť textu učiva, ktorú si majú prečítať, naštudovať a vysvetliť ostatným . Najprv si žiaci naštudujú pridelené časti textu. Nasleduje práca v expertných skupinách. Expertné skupiny tvoria žiaci, ktorí maj zvládnuť rovnakú časť textu, t.j. vytvoríme štyri expertné skupiny – jednotky, dvojky, trojky a štvorky. Úlohou skupín je prediskutovať prečítanú časť textu s partnermi, uistiť sa, či textu dobre porozumeli, prediskutovať prípadné nejasnosti. Nakoniec sa dohodnú, akú formu si zvolia, aby čo

najlepšie naučili text ostatných členov domovskej skupiny. Pripraví si dve otázky z ich časti učebného textu na záverečnú reflexiu. Nasleduje návrat do domovských skupín, kde každý člen vysvetlí ostatným svoju časť témy.

Reflexia:

Okrem reflexie v domovských skupinách si zvládnutie učiva overíme ešte tak, že expertné skupiny položia pripravené otázky ostatným spolužiakom.

V závere zhodnotíme vyučovaciu hodinu spolu so žiakmi. Žiaci sa vyjadria ako sa im pracovalo, pochválime ich za aktívnu prácu, slovne zhodnotíme splnenie cieľa dnešnej hodiny a zadáme im domácu úlohu. Vytvoriť jednoduchú pojmovú mapu ako zhrnutie dnešnej témy.

Metodické poznámky:

Táto téma je veľmi vhodná práve na realizáciu kooperatívnej aktivity Skladačka. Ak žiaci ešte týmto spôsobom nepracovali, ľahko si ju tak osvoja. Ak Skladačku poznajú, máme už na vyučovacej hodine dostatok priestoru na zvládnutie učiva takmer všetkými žiakmi. V závislosti od toho, s akou skupinou žiakov pracujeme, môžeme reflexiu urobiť aj tou formou, že pojmové mapy si žiaci pripraví ako výstup po ukončení práce v domovských skupinách a domovské skupiny si porovnajú svoje pojmové mapy. Tie si potom žiaci umiestnia v priestoroch triedy a to im umožní vrátiť sa k informáciám kedykoľvek do budúcej vyučovacej hodiny.

Téma je vyhovujúca aj pre vysvetlenie princípu tvorby pojmových máp. Samozrejme, nie je vhodné na jednej vyučovacej hodine oboznamovať žiakov s viac ako jednou novou metódou práce. Pri tvorbe pojmových máp vždy postupujeme tak, že najprv tvoríme jednoduché pojmové mapy spolu so žiakmi, až potom im môžeme zadať pojmovú mapu ako samostatnú prácu. Inou alternatívou je začať aktivitou, kde žiaci dopĺňajú pojmové mapy z poskytnutého súboru slov. Na začiatku si vyberáme tému, ktorá je pre účastníkov dostatočne známa, aby mali dostatok informácií na pojmové mapovanie.

Keď sa žiaci oboznámili s textom, prediskutujeme s členmi skupiny jednotiek, či vedia čo je ozónová vrstva a ultrafialové žiarenie. Žiaci prevažne rozumejú týmto pojmom, stačí upresniť ako to pripomenú ostatným spolužiakom. Inak je to s pojmom artézská studňa. Tento pojem je potrebné vysvetliť členom tretej skupiny.

Tento postup sme využili vo viacerých triedach, s rôznymi obmenami. Niekedy žiaci vytvárali pojmové mapy hneď na hodine, inokedy na domácu úlohu a pod. Vždy sme pracovali so skupinou žiakov, ktorá poznala všetky uvedené metódy práce. Vyučovacie hodiny mali dynamický priebeh a splnili sme stanovený cieľ hodiny.

Chceme ešte čitateľa upozorniť na to, aby okrem toho, že nezabudne na fázu reflexie, aby jej venoval primeraný čas a neponáhlal sa. Aj činnosti zaradené do reflexie sú náročné na premýšľanie a vyžadujú si dostatok času. K splneniu tohto cieľa nám pomôže aj to, ak si reálne stanovíme ciele vyučovacej hodiny a nebudeme chcieť naučiť žiakov všetko. Snažme sa uprednostniť kvalitu pred kvantitou.

Charakteristika použitých metód:

Vo fáze evokácie sme využili metódu – **akrostich**. Akrostich vzniká tak, že ľubovoľné slovo (meno, názov...) napíšeme po hláskach pod seba a každá hláska sa stane začiatočným písmenom nového slova, verša alebo vety. Môžeme tak opisovať svoje momentálne pocity, charakteristiku pomocou prídavných mien, parafrázu príbehu a pod. Akrostich je vhodné v rámci rámca EUR zaradiť do fáz evokácie a reflexie.

Vo fáze uvedomenia si významu sme využili metódu **Skladačka**. Ide o kooperatívnu aktivitu, ktorá je založená na tímovej práci všetkých členov skupiny. Každý člen skupiny je expertom na určitú časť textu. Pri využití tejto metódy učiteľ postupuje tak, že žiakov najprv rozdelí na domovské kooperatívne skupiny. Každá skupina bude mať toľko členov, na koľko častí rozdelil učiteľ text. Potom jednotlivým členom pridáme čísla podľa toho, ktorú časť učiva majú naštudovať a vysvetliť ostatným. Nasleduje vytvorenie expertných skupín. Členovia skupín majú rovnakú časť textu. Ich úlohou je v expertnej skupine zvládnuť svoju časť textu. Po individuálnom prečítaní ju prediskutujú s ostatnými členmi skupiny, aby sa uistili, že dobre porozumeli textu. Dohodnú sa ako najlepšie naučia text ostatných, keď sa vrátia do pôvodných skupín. Žiaci sa vrátia do domovských skupín. Každý je teraz expertom na jednu časť textu a podľa poradia časti v texte vysvetľuje každý člen učivo ostatným členom. Cieľom je, aby všetci členovia zvládli celé učivo. Prácu ukončíme preverením zvládnutia učiva. Využijeme pritom rôzne formy: písomnú skúšku, ústnu odpoveď, prezentáciu, tvorbu pojmovej mapy a pod. Skladačku najčastejšie realizujeme v etape uvedomenia si významu, ale aj po prečítaní textu do reflexie.

Pojmová mapa je grafická reprezentácia vedomostnej štruktúry žiaka. Je to nielen metóda učenia, ale aj zisťovania vedomosti. Pri jej zostavovaní vzniká schéma, diagram. Pojmová mapa znázorňuje štruktúru, hierarchiu a vzájomné vzťahy medzi pojmami. Proces jej vytvárania vyžaduje myslenie vo viacerých smeroch a prepínanie medzi rôznymi stupňami abstrakcie. Obyčajne vyžaduje hlbšie pochopenie témy. Pojmová mapa nie je „správna“ alebo „nesprávna“. Je totiž odrazom žiakových predošlých vedomosti a momentálnej interpretácie. Práve preto je pri vyhodnocovaní potrebné so žiakom prediskutovať prípadné nejasnosti. Táto diskusia sa stáva prínosom tak pre žiaka, ako pre pedagóga. Pojmové mapovanie môžeme využiť vo všetkých fázach rámca EUR.

3.3 Tichý oceán

Téma O čom to bude	Ročník Koho učíme
Tichý oceán	6.ročník ZŠ
Ciele Čo sa žiak naučí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ uviesť základné charakteristiky Tichého oceánu, ▪ preveriť správnosť svojich tvrdení na základe práce s náučným textom, ▪ opísať význam oceánu, ▪ vedieť sa orientovať na mape, ▪ verbalizovať a napísať (aktivizovať) svoje poznatky o určenej téme, ▪ riadiť vlastné učenie. 	
Kompetencie Čo si žiak osvojí	

- **klúčovú kompetenciu vyhľadávať a selektovať informácie – žiaci budú vyhľadávať informácie,**
- **klúčovú kompetenciu čítať a interpretovať údaje z učebnice ako zdroja informácií,**
- **klúčovú kompetenciu kriticky hodnotiť svoj pokrok, prijať spätnú väzbu a uvedomiť si svoje ďalšie rozvojové možnosti.**

Prostriedky Čo použijeme	Metódy a formy Ako to zrealizujeme
<ul style="list-style-type: none"> ▪ učebnica geografie pre 6.ročník, ▪ pracovné listy pripravené učiteľom, ▪ interaktívna tabuľa, ▪ powerpointová prezentácia, ▪ školské atlasy sveta –jeden pre každého žiaka alebo jeden pre dvojicu žiakov. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ individuálna práca s pracovným listom , ▪ frontálna práca, riadená diskusia, ▪ cielené voľné písanie, práca s náučným textom, sprievodca predpovedí, ▪ frontálna práca.

Evokácia:

Po úvodných formalitách oboznámime žiakov s cieľmi a priebehom dnešnej vyučovacej hodiny. Úvod vyučovacej hodiny venujeme zopakovaniu poznatkov z 5.ročníka o téme povrch Zeme. Pracujeme metódou cieleného voľného písania. Požiadame žiakov, aby v stanovenom čase 4 minúty napísali všetko, čo vedia o téme Povrch Zeme /čo tvorí povrch Zeme, rozdelenie svetadiel, kontinent.../. Po uplynutí stanoveného času si žiaci v dvojiciach prečítajú napísaný text a potom napísané pred triedou číta dobrovoľník a ostatní žiaci doplnia čo napísali navyše. Potom si ešte zrekapitulujeme vedomosti premietnutím krátkej power-pointovej prezentácie. Počas diskusie žiaci pracujú so školským atlasom sveta. Plynule nadvižeme na tému dnešnej vyučovacej hodiny. Pripomenieme, že najväčším oceánom je Tichý oceán a dnes sa dozvieme nové informácie o tomto oceáne. Pozitívne naladíme žiakov konštatovaním, že o tomto oceáne už iste veľa vedia a v ďalšej časti vyučovacej hodiny si budú môcť overiť, či sú ich poznatky a vedomosti správne a dozvedia sa aj ďalšie zaujímavosti. Informujeme ich o tom, že v ďalšej časti budeme pracovať s pracovnými listami, ktoré si rozdáme. Budeme pracovať podľa pokynov uvedených v pracovnom liste, ktorý nám po vyplnení a skontrolovaní bude slúžiť ako poznámky v našom zošite.

Uvedomenie si významu:

Rozdáme žiakom pracovné listy a sledujeme ich prácu. Odpovieme na prípadne otázky.

Reflexia:

Po skončení práce s pracovným listom vedieme diskusiu o správnych riešeniach úloh z pracovného listu.

Metodické poznámky:

Metóda cieleného voľného písania je veľmi zaujímavou metódou. Aktivizuje žiakov aj tým, že u žiakov prebieha súčasne proces myslenia i písania, vplýva to na lepšie zapamätanie si učiva. Je veľmi dôležité naučiť žiakov pracovať touto metódou. Zo začiatku žiaci používajú argumenty: ja nič neviem, mne sa nechce písať a podobne, ale neskôr si zvyknú a obľúbia si ju. Keď som túto metódu niekoľkokrát zaradila v úvode témy, ktorú sme začínali preberať, stalo sa mi, že pri ďalšej novej téme sa žiaci pýtali, či ideme písať voľné písanie. Je to veľmi vďačná metóda, ktorú môžeme použiť na akejkol'vek hodine. Ja ju často využívam aj na hodine matematiky. Počas lektorovania som sa stretla aj s názorom kolegov, že to je strata času a nikdy túto metódu nebudú využívať, lebo keď ju zadali žiakom, tak sa našiel žiak, ktorý si po papieri len kreslil. Samozrejme, nikoho nemôžeme nútiť pracovať s ňou a využívať túto metódu. Ale ja som presvedčená, že pri frontálnom opakovaní a skúšaní by bolo viac žiakov pasívnych, nečinne nevnímajúcich čo sa na hodine deje. Táto metóda núti premýšľať a pracovať všetkých. Aj keď niektorí žiaci zo začiatku nenapísali nič, počas čítania ich spolužiakov komentovali ich myšlienky slovami: Jaj, veď toto viem aj ja. Pri opätovnom použití metódy sa zapájali viac. Dôležité je tiež vytvoriť bezpečné prostredie, to znamená, že nič z toho čo napíšu nebude zosmiešnené, ani nijako otočené proti nim. Nevšímame si gramatické, ani štylistické chyby. Je potrebné si ich získať pre spoluprácu. Táto metóda má podľa nášho názoru ešte jeden veľký prínos. Učí žiakov sústrediť sa na tému, nerozptyľovať svoje myšlienky.

Tento postup sme využili na viacerých hodinách s rôznymi skupinami a nezaznamenali sme vážne problémy. Od žiakov neočakávame, že budú hneď vedieť správne odpovedať na všetky otázky z pracovného listu. Najmä úloha č.4 v pracovnom liste je náročnejšia a zvládnu ju len najlepší žiaci. Je dôležité, aby žiaci pracovali s vedomím, že touto činnosťou na hodine si majú otestovať a rozšíriť svoje vedomosti. Že cieľom učiteľa nie je žiakov kontrolovať, stresovať, ale naučiť ich niečo nové. Niekedy sa stáva, že sa žiaci pýtajú či môžu aj „hádať“, ak niečo si nie sú istí. Nepovažujeme za problém, ak sa žiaci riadia intuíciou. Vždy žiakom zdôrazňujeme, že v takýchto prípadoch majú žiaci písať čo vedia, alebo čo si myslia, že vedia o danej téme. To nám, okrem iného, umožní zistiť mylné predstavy, miskoncepce učiva.

Pri kontrole správnosti riešenia úloh pracovného listu, teda vo fáze reflexie, nechajte žiakom priestor na diskusiu, nerobme to len ako kontrolu a prípadne nadiktovanie správnych odpovedí. Žiaci by si mali sami zhrnúť čo pochopili, pri formulovaní správnych odpovedí im máme len pomôcť, naviesť ich na správne odpovede, nie ich nadiktovať.

Charakteristika použitých metód:

Metódu **cieleného voľného písania**, v niektorej literatúre označovanú aj ako **voľná písomná práca**, využívame, keď píšeme, aby sme niečo pochopili, objasnili si, upevnili, zapamätali. Postupujeme tak, že si po stanovení témy dohodneme nejaký čas počas, ktorého budú žiaci neprerušovane písať o danej téme. V tomto čase musí byť ruka stále v pohybe, nesmie sa prestať písať, ak pisateľovi nič nenapadá, tak si robí za okraj bodky, čiarky, alebo napíše, že mu nič nenapadá. Je vhodné, aby spolu so žiakmi písal aj učiteľ. Počas písania sa nestaráme o pravopis, píšeme všetko, čo nám napadne, každá myšlienka môže mať hodnotu. Využívame ju vo fáze evokácie a reflexie.

Základnou metódou, ktorou sme pracovali, je **sprievodca predpovedí** . Cieľom tejto metódy je aktivovať a zhodnotiť predchádzajúce vedomosti žiakov, motivovať ich a stimulovať ich záujem o tému. Tým, že sa zaoberáme najdôležitejšími pojmi v texte, jeho úlohou je udržať v pozornosti žiakov pri čítaní. Aktivita podporuje aktívne čítanie a kritické myslenie. Je vhodnou technikou pri identifikácii miskonceptov žiakov. Pri uplatnení metódy v praxi dodržiavame tento postup.

1. Určíme hlavné pojmy, ktoré si majú žiaci osvojiť.
 2. Vytvoríme 4-6 tvrdení, ktorých obsah súvisí s identifikovanými pojmi.
 3. Požiadame žiakov, aby jednotlivo odpovedali na tvrdenia a vyplnili stĺpec Ja.
 4. Žiaci si prečítajú určený text s cieľom nachádzať dôkazy pre jednotlivé tvrdenia.
 5. Individuálne si vyplnia stĺpec Text.
 6. Vedeeme diskusiu o potvrdení alebo vyvrátení prvotných tvrdení, prípadne rozhodneme, ktoré ďalšie informácie a zdroje sú potrebné.
- Metódu zaradujeme do fázy evokácie a uvedomenia si významu.

3.4 Polárne oblasti

Téma O čom to bude	Ročník Koho učíme
Polárne oblasti Zeme	6.ročník ZŠ
Ciele Čo sa žiak naučí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vymenovať 2-3 typické živočíchy, ▪ uviesť podobné a rozdielne charakteristiky severnej a južnej polárnej oblasti, ▪ vysvetliť, ako prírodné pomery ovplyvňujú život obyvateľov v polárnych oblastiach, ▪ charakterizovať prírodné pomery v polárnych oblastiach. 	
Kompetencie Čo si žiak osvojí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kľúčovú kompetenciu využívať učebnicu ako zdroj informácií , ▪ kľúčovú kompetenciu intenzívne sa sústrediť na zadanú tému, tvoriť asociácie, ▪ kľúčovú kompetenciu ovládať špeciálny postup /INSERT/ učenia sa, ▪ kľúčovú kompetenciu rešpektovať tímové pravidlá, názory iných, navodiť a rozvíjať príjemnú tvorivú atmosféru, rozvíjať sebadôveru a dôveru v iných, ▪ kľúčovú kompetenciu aktívne počúvať, rešpektovať pravidlá komunikácie v skupine, diskutovať o myšlienkach s partnerom a prezentovať svoje myšlienky pred väčšou skupinou. 	
Prostriedky Čo použijeme	Metódy a formy Ako to zrealizujeme
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Učebnica geografie pre 6.ročník. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brainstorming vo dvojici, ▪ skupinový brainstorming, ▪ INSERT, ▪ diskusia vo dvojici,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ skupinová diskusia.
--	---

Evokácia:

Oboznámime žiakov s postupom práce. Skôr, ako si prečítame text v učebnici o polárnych oblastiach Zeme, budeme premýšľať o polárnych oblastiach. Budeme pracovať v dvojiciach. Počas troch minút bude vašou úlohou napísať čo viete, alebo čo si myslíte, že viete o polárnych oblastiach. Napíšte všetko na čo si spomeniete, nezáleží na tom, či je to správne, dôležité je, aby ste napísali čo najviac toho čo viete, alebo čo si myslíte, že viete. Necháme žiakov pracovať. Po ukončení práce v dvojiciach zapisujeme ich výroky na tabuľu.

Uvedomenie si významu:

Nasleduje čítanie textu. Požiadame žiakov, aby si počas čítania na okraj článku urobili značky „√“ – toto som vedel/a, „+“ – toto som sa dozvedel/a . Nie je potrebné označiť každý riadok. Stačí, ak si žiak v jednom odseku urobíte jeden – dva záznamy. Nasleduje tiché čítanie textu.

Reflexia:

Po prečítaní textu nasleduje diskusia v dvojici o prečítanom. Diskutujú čo sa potvrdilo z toho čo vedeli, ktoré poznatky boli nepresné, čo nové sa dozvedeli. Požiadame ich, aby sa vrátili k zoznamu a prediskutovali čo sa zhoduje s informáciami z textu, zastavíme sa pri nezhodách, podobnú diskusiu prevedieme v skupine s textom, ktorý sme zapísali na tabuľu. Na domácu úlohu im zadáme vyplniť tabuľku z učebnice na str. 39.

Metodické poznámky:

V úvode sme použili brainstorming. Môžeme využiť rôzne jeho varianty. Je potrebné dbať na to, aby sme nekomentovali výroky žiakov, s ktorými napr. nesúhlasíme, aby sme vytvorili otvorené prostredie. Vytvoreniu takého prostredia je tiež potrebné zachovať jazyk žiakov, neupozorňovať žiakov, ktorí sa ešte nezapojili. Učiteľ by tiež mal rozlišovať, ktoré informácie podávané na hodine žiakom zopakuje, a ktoré nie. Učíme tým žiakov dávať na hodine pozor, počúvať sa navzájom a nespoliehať sa na to, že informácia mi bude podaná opakovanne.

Alternatívnou domácou úlohou je zadať žiakom urobiť si jednoduchú tabuľku, do ktorej si každý žiak názorne zaznačí najpodstatnejšie informácie podľa jednotlivých znakov.

Príklad:

√	+
<ul style="list-style-type: none"> • povrch je pokrytý pevninským ľadovcom, • strieda sa tam polárny deň a polárna noc. 	<ul style="list-style-type: none"> • je tam veľmi málo zrážok, padajú vo forme snehu, ktorý sa netopí, • okolo severného pólu je teplejšie ako okolo južného pólu.

Charakteristika použitých metód:

Brainstorming – túto metódu nenáročnú na organizáciu a prípravu môžeme použiť pri práci s rôzne veľkými skupinami. Je zameraná skôr na kvantitu než na kvalitu. Vyžaduje si skôr trpezlivosť učiteľa a jeho schopnosť vytvoriť otvorené prostredie tak, aby žiaci pochopili, že sa môžu vyjadriť bez obáv, bez strachu, že povedia niečo nesprávne. Cieľom je vyprodukovať množstvo najrôznejších nápadov. Postup je jednoduchý. Oboznámime žiakov s pravidlami brainstormingu a témou. Vyzveme ich, aby heslovite vyslovovali svoje myšlienky a nápady k téme. Tie zapisujeme bez ohľadu či sú správne alebo nie tak, aby mali žiaci stále pred očami všetky doterajšie nápady.

INSERT - Interaktívny záznamový systém pre efektívne čítanie a myslenie je učebný postup, ktorý pomáha žiakom, aby ostali pri čítaní textu aktívni. Pracujú s knihou a textom. Navykáme ich mať pri čítaní pri sebe ceruzku. Obyčajne obsahuje štyri znaky, ktoré by si mal žiak zaznamenávať na okraji textu. Nie je potrebné označovať každý riadok. Aj počet znakov, ktorí žiaci používajú sa líši v závislosti od veku, skúsenosti s používaním metódy.

Znak „√“ potvrdzuje, čo vieme,

„-“ označuje čo vieme nesprávne, informácia nie je v súlade s naším poznaním,

„+“ naznačuje, že sme sa dozvedeli nové informácie,

„?“ naznačuje, že informácia je zaujímavá a chceme o nej vedieť viac.

3. 5 Zaujímavosti prírody Ameriky

Téma O čom to bude	Ročník Koho učíme
Zaujímavosti prírody Ameriky	6.ročník ZŠ
Ciele Čo sa žiak naučí	
<ul style="list-style-type: none">▪ porozprávať o zaujímavostiach Ameriky vytvorených prírodou,▪ vymenovať a určiť na mape oblasti vhodné pre cestovný ruch,▪ kooperovať pri plnení úlohy s prideleným spolužiakom.	
Kompetencie Čo si žiak osvojí	
<ul style="list-style-type: none">▪ kľúčovú kompetenciu dodržiavať pravidlá komunikácie v sociálnej skupine, kultivovanosť prejavu, spolupracujúcim postojom prispievať k splneniu spoločnej úlohy a vytváraniu pozitívnych sociálnych vzťahov,▪ kľúčovú kompetenciu sebareflexie.	
Prostriedky Čo použijeme	Metódy a formy Ako to zrealizujeme

▪ Interaktívna tabuľa ▪ Powerpointová prezentácia ▪ Školský atlas sveta- jeden pre dvojicu	▪ individuálna a frontálna práca, práca s atlasom v dvojiciach , ▪ pexeso.

Evokácia:

Úvod vyučovacej hodiny venujeme reflexii doteraz prebratého učiva o prírode Ameriky. Overíme si vedomosti žiakov krátkou rozcvičkou – písomnou previerkou. Po zozbieraní odpovedí si so žiakmi preriešime spoločne test, odpovieme si na otázky a oboznámime žiakov s cieľom dnešnej hodiny – spoznať prírodné zaujímavosti Ameriky. Požiadame ich, aby si do zošita zapísali pod seba čísla 1 až 10. Vysvetlíme im postup d’alšej práce. Na tabuľu im postupne premietneme fotografie najzaujímavejších miest, ktoré vytvorila príroda v Amerike. K číslam budú zapisovať to, čo zobrazujú fotografie. Povzbudíme ich, že niektoré „hádanky“ budú viac, iné menej známe, nemusia všetky poznať. Premietneme fotografie prostredníctvom interaktívnej tabule.

Uvedomenie si významu:

Po prezentovaní všetkých fotografií si spolu skontrolujeme správnosť. O jednotlivých zaujímavostiach vedíme so žiakmi krátky rozhovor. Počas premietania majú žiaci otvorený školský atlas sveta a vyhľadávajú spomínané objekty na mape.

Reflexia:

Na upevnenie vedomosti využijeme didaktickú hru Pexeso. Na desiatich kartičkách sú napísané premietnuté miesta, ktoré sme označili ako Zaujímavosti prírody Ameriky a na ostatných desiatich kartičkách sú krátke charakteristiky týchto miest. Každý žiak si vytiahne jednu kartičku a hľadá si k sebe správny pár.

Po vytvorení správnych dvojíc zhodnotíme vyučovaciu hodinu spolu so žiakmi. Žiaci sa vyjadria ako sa im pracovalo, pochválime žiakov za aktívnu prácu, slovné zhodnotíme splnenie cieľa dnešnej vyučovacej hodiny a zadáme žiakom domácu úlohu - navrhnúť, čo a prečo by oni zaradili medzi prírodné zaujímavosti Ameriky.

Metodické poznámky:

Počet snímok, desať, do prezentácie sme zvolili preto, lebo máme vyskúšané, že je to počet, ktorý nevyvoláva časový stres na hodine. Okrem toho je priemerný počet žiakov v našej škole v triede dvadsať.

Niekedy pexeso zadáme ako skupinovú prácu. Rozdelíme žiakov do skupín po štyroch žiakov, jedna dvojica dostane kartičky so zaujímavosťami prírody Ameriky a druhá dvojica ich charakteristiky. Spoločne hľadajú správne dvojice.

Charakteristika použitých metód:

Pexeso je technika na aktívne a zábavne zopakovanie učiva. Pri jeho aplikácii si pripravíme dva druhy kartičiek. Na jeden píšeme pojmy, na druhý druh kartičiek správne odpovede, definície a pod. Kartičky pomiešame, rozdáme žiakom a ich úlohou je

nájsť k sebe dvojicu so zodpovedajúcim obsahom. Spravidla túto techniku volíme vo fáze reflexie.

3.6 Sídla Ameriky. Problémy života ľudí vo veľkých mestách

Téma O čom to bude	Ročník Koho učíme
Sídla Ameriky. Problémy života ľudí vo veľkých mestách	6.ročník ZŠ
Ciele Čo sa žiak naučí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznať a vymenovať problémy života ľudí vo veľkých mestách Ameriky , ▪ opísať príčiny problémov života ľudí vo veľkých mestách, ▪ vedieť opísať dôsledky sťahovanie ľudí do miest. 	
Kompetencie Čo si žiak osvojí	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ klúčovú kompetenciu formulovať a vyjadrovať myšlienky a názory v skupine v písomnej i ústnej forme, rekapitulovať diskutované fakty, vyhodnotiť a tvoriť závery, ▪ klúčovú kompetenciu pracovať s informáciami, prezentovať vlastnú prácu, správne sa vyjadrovať. 	
Prostriedky Čo použijeme	Metódy a formy Ako to zrealizujeme
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Učebnica geografie pre 6.ročník. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Metóda písanie formou „tu a teraz“, ▪ Obohatená prednáška, ▪ frontálna práca a individuálna práca.

Evokácia:

V úvode sme žiakov rozdelili do skupín. Spolu sme vytvorili šesť skupín po troch členov. Žiakom sme ukazovali fotografie a mali uhádnuť akú tému asi budeme preberať. Ukazujeme im fotografie amerických miest. S našou pomocou prídu žiaci na tému – sídla Ameriky. Skupiny očísľujeme jedna až tri. Celú tému sme rozdelili na tri časti. Dva skupiny tak majú rovnakú tému. Pridelíme žiakom texty a požiadame ich, aby počkali na spoločný začiatok práce po zadaní inštrukcie. Úlohou žiakov bude čítať si text, najprv tichým čítaním. Potom každý člen skupiny povie, ako pochopil obsah a každý člen položí ostatným dvoch členom skupiny jednu otázku.

Uvedomenie si významu:

Žiaci pracujú v skupinách podľa zadanej inštrukcie. Počas práce sledujeme žiakov a odpovedáme im na otázky, prípadne im pomôžeme v prípade problémov.

Reflexia:

Počas skupinovej reflexie je úlohou žiakov počas 15 minút pripraviť prezentáciu o naštudovanej téme pre ostatných.

Potom nasleduje prezentácia jednotlivých skupín pred ostatnými skupinami. Po prezentovaní skupín požiadame sa mohli ostatní žiaci opýtať, ak mali otázky k téme. Potom sme ich požiadali, aby každý povedal jednu vetu, fakt, ktorý ho najviac zaujal, resp. čo si najlepšie zapamätal. Postupne prezentujú všetky skupiny.

Metodické poznámky:

Túto tému uvádzame v tejto práci naplánovanú na jednu vyučovaciu hodinu. Preto sme neočakávali od žiakov zložité výstupy. Realizovali sme ju aj na dvoch vyučovacích hodinách čo je samozrejme vhodnejšie. Pri dvojhodinovke sa môžeme viac zamerať predovšetkým na kooperatívnu prácu. Text bol pomerne nenáročný, žiaci by určite zvládli aj náročnejší text. Vybrali sme tento text práve preto, aby si žiaci informácie ľahko osvojili.

Podstatné je tiež začať hodinu presne, nemeškať, aby sme nemuseli „náhliť“ prácu.

Pretože sme tú istú časť učiva prideliť dvom skupinám, pri prezentovaní prezentovali to isté učivo žiaci dva krát, a počuli dva krát to isté. To vytvára predpoklad, že si to lepšie zapamätajú.

Na prácu sme využili obmenu metódy párového čítania. Výsledné prezentácie žiakov boli primerané veku a času, u žiakov napr. v ôsmom ročníku, ktorí už majú opakovanú skúsenosť s prípravou takej prezentácie sú prezentované práce viac prepracované. Tento fakt považujeme za prirodzený vývoj.

Učiteľ pri takejto práci môže veľmi dobre spozorovať úroveň myslenia jednotlivých žiakov. Majú dostatok priestoru prezentovanie a vyjadrenie sa a tak sa dá dobre pozorovať napr. úroveň kladenia otázok, formulácia výrokov apod. Činnosť na hodine teda veľmi dobre aj plní diagnostickú funkciu. Žiaci počas práce čítali, písali, počúvali mohli sme tak uplatniť viac typov učenia. Rozvíjali sme u žiakov prezentačné zručnosti, učili sa kooperatívnej práci. Niektorí by mohli považovať takúto činnosť za nezmyselnú. náš názor je však taký, že úsilie vynaložené do prípravy tejto vyučovacej hodiny je vynaložené efektívne. Žiaci pracovali počas hodiny usilovne, snažili sa splniť čo najlepšie svoje zadanie.

Charakteristika použitých metód:

Pri príprave sme vychádzali z metódy párového čítania. Vyučovací postup **Párové čítanie – párové súhrny** je vhodný pre texty preplnený faktografickými informáciami. Pri jeho aplikácii postupujeme takto.

1. Rozdelíme text na toľko častí, koľko je vytvorených štvročlenných skupín.
2. Každá skupina dostane svoju časť textu.
3. Vo vnútri jednotlivých skupín text rozdelíme na polovicu a štvoricu na dva páry.
4. Pri čítaní textu každý člen páru si v priebehu čítania vyskúšajú dve roly.
Rolu spravodajcu, referujúceho – pozorne si prečíta prvý úsek textu a pripraví jeho súhrn. Po skončení povie svojmu partnerovi vlastnými slovami čo čítal.

Rolu respondentu – prečíta rovnaký úsek textu ako spravodajca a potom ho pozorne počúva. Ak spravodajca skončí, respondent kladie otázky, ktoré pomôžu objasniť obsah textu.

5. Po prečítaní druhej časti textu si úlohy vymenia úlohy.

6. Každá dvojica pripraví prezentáciu / na hárok papiera a pod. / zo svojej časti textu.

Postup uplatňujeme vo väze uvedomenia si významu a reflexie.

ZÁVER

Osvedčená pedagogická skúsenosť obsahuje námety vyučovacích hodín, ktoré ponúkajú jednu z ciest ako aktivizovať žiakov počas vyučovacích hodín geografie. Predkladá ukážky vyučovacích hodín s využitím stratégie EUR, ktorých cieľom je rozvíjať kritické myslenie žiakov a ďalšie kľúčové kompetencie. Všetky námety vyučovacích hodín sme overili v praxi a stretli sa s pozitívnym ohlasom u žiakov.

Práca si kladie za cieľ byť inšpiráciou nielen pre vyučujúcich geografie, ale podnety v nej môžu nájsť aj vyučujúci iných predmetov. Považujeme za prirodzené, že každý pedagóg si ponúkané prispôsobí svojim podmienkam. Náročnejšia príprava, potreba dôkladne premyslenej štruktúry vyučovacej hodiny, hutný obsah a intenzívny priebeh vyučovacej hodiny, prinesú výsledky v podobe aktivitou a záujmom naplnených hodín. Pridanou hodnotou realizácie takto pripravených hodín je to, že významne obohacujú nielen žiakov, ale aj učiteľa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Kasíková, H. 2010. Kooperativní učení, kooperativní škola. Portál. Praha. 2010. ISBN 978-80-7367-712-1
2. Kosturková, M. 2012. Možnosti využitia stratégie E –U- R v edukácii. In. Pedagogické rozhľady 1 -2. Metodicko – pedagogické centrum, Banská Bystrica. 2012. ISSN: 1335 - 0404
3. Likavský P. a kol. 2009. Geografia pre 6.ročník základných škôl a 1.ročník gymnázií s osemročným štúdiom. 1.vydanie. VKÚ. Harmanec. 2009. ISBN: 978-80-8042-572-2
4. Manniová, J. 2012. Rozvíjame kritické myslenie pri čítaní. In. Gavora P. a kol. Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka. ENIGMA PUBLISHING. Nitra. 2012. ISBN: 978-80-89132-57-7
5. Petrasová, A. 2003. Využitie stratégie EUR ako prostriedku eliminácie funkčnej negramotnosti rómskych žiakov. Metodicko-pedagogické centrum, Prešov. 2003. ISBN: 80-8045-307-1
6. Petrasová, A. 2008. Kriticky mysliaci učiteľ – tvorca kvality školy (sprievodca zavádzaním štandardov). Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2008. ISBN: 978-80-8045-517-0
7. Sitná, D. 2009. Metody aktivního vyučování. Portál. Praha. 2009. ISBN: 978-80-7367-246-1
8. <http://encyklopedia.sme.sk/c/893894/australia.html>
9. http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/geografia_isced2.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Prvá vyučovacia hodina – Austrália – kontinent prisťahovalcov

Príloha 2 Druhá vyučovacia hodina – Problémy obyvateľov Austrálie

Príloha 3 Tretia vyučovacia hodina – Tichý oceán

Príloha 4 Štvrtá vyučovacia hodina – Polárne oblasti

Príloha 5 Piata vyučovacia hodina – Zaujímavosti prírody Ameriky

Príloha 6 Šiesta vyučovacia hodina – Sídla Ameriky. Problémy života ľudí vo veľkých mestách

Príloha 1 Prvá vyučovací hodina – Austrália – kontinent prisťahovalcov

Aborigéni

Som jeden z Aborigénov a chcem sa sťažovať:

Nikdy sme nič nemali. Stávali sme si chatrče proti vetru a dažďu.

Jedli sme čo nám prišlo pod ruku napr. drobné živočíchy, lovíli ryby, bobale, ktoré sme našli na púšti. Boli sme jednou rasou, jednou kultúrou, neoddeliteľne spojený z prírodou.

Dnes sme sa ocitli na okraji spoločnosti. Pôdu, ktorú nám vyhradili na domy je zlá, bola to púšť alebo kamene. Pracujeme na farmách ako pastieri dobytka a oviec.

Naša rasa pomaly vymiera. Vzišli sme z prírody a patrime do nej.

Barbara Šulíková 6A

Obrázok 1 – Práca žiaka

Prameň: súkromný archív

Aborigini

Volám sa Karabuj a som aborigen. Žijem v Austrálii. Moji predkovia sa tu nastahovali pred 40 000 rokmi. Boli to kočovní lovcia a zberači. Prispôbili sa podmienkam a vedeli sa tu dobre orientovať. Každý deň chodili loviť zveri. Vedeli nájsť aj pramene vody aby sa napili. Mali vlastnú vieru a kultúru. Vtedy chobei ich žilo asi 300 000. Žili na území doby dobi kamenej. Európania ktorí sa do Austrálie nastahovali začali našich predkov vyblácať a dokonca aj vraždiť. India v anglickom kontinentoch sa tu nastahovali lebo sa tu našlo zlato. Teraz tu žijeme asi 150 000 aborigenov. Náš život sa líši od života našich predkov. Nemáme kontakty s prírodou a kultúrou. Žijem v farmáre pri ktorom aj pracujem. Pri práci sa mu odtá deň a občas sa im ich darom im vráti. Sú aborigini predvádzajú tradičné spevy a tance pre Európanov, amerických a japonských návštevníkov. Niektorí aborigini sú čarohábovia (magickí šamanovia). Vyrábajú pred nimi hudobné nástroje a hrajú na nich.

Ludás Dalatin
6.A

Obrázok 2 – Práca žiaka

Prameň: súkromný archív

Príloha 2 Druhá vyučovacia hodina – Problémy obyvateľov Austrálie

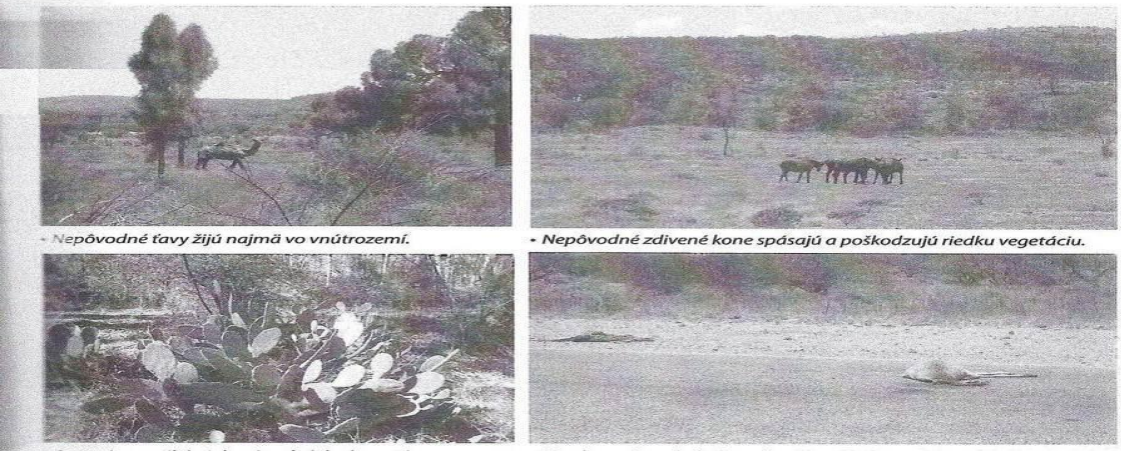
Stenčovanie ozónovej vrstvy
 Hrozbou pre obyvateľov Austrálie je stenčujúca sa ozónová vrstva v južných polárnych oblastiach. Oslabená ozónová vrstva prepúšťa viac škodlivého **ultrafialového žiarenia**. Nadmerné žiarenie spôsobuje u ľudí zvýšený výskyt rakoviny kože a nepriaznivo môže vplývať aj na pôvodné rastlinné a živočíšne spoločenstvá.

Z dostupných zdrojov informácií zistíte čo najviac faktov o tzv. ozónovej diere.

Diskutujte, ako môžu ľudia prispieť k ochrane ozónovej vrstvy.

Prameň: Likavský a kol, 2009, s. 31

Nepôvodné organizmy
 Jedinečnú prírodu Austrálie ohrozujú nepôvodné rastliny a živočíchy. Človek ich buď vysadil zámerné, alebo sa do prírody dostali náhodou. Keďže tu nemajú prirodzených nepriateľov, mohli sa nekontrolovane rozšíriť a spôsobiť ekologickú katastrofu.
 Najznámejším nepôvodným zvieratom je **králik divý**, ktorého takmer dvesto ročné pôsobenie na prírodu má katastrofálne dôsledky. Z rastlín sa veľmi šíri do nových území kaktus **opuncia**, ktorý vytvára rozsiahle pichlavé nepriechodné porasty.

- Nepôvodné ťavy žijú najmä vo vnútrozemí.
- Nepôvodné zdivené kone spásajú a poškodzujú riedku vegetáciu.
- Opuncia preniká aj do pôvodných ekosystémov.
- Mnoho vzácnych druhov skončí pod kolesami áut.

Obrázok 4 – Text 2 – Nepôvodné organizmy

Prameň: Likavský a kol, 2009, s. 31

- Králiky spôsobujú rozrušovanie pôdy a poškodzovanie pôvodných ekosystémov.
- Šíreniu králikov má zabrániť plot vybudovaný na stovkách kilometrov.

Odysea králika divého
 Prvé králiky sa začali rozširovať po ich vypustení v roku 1859. Za necelých 50 rokov sa aj napriek lovu zvýšil ich počet na niekoľko miliónov kusov. Postupne sa stali nepriateľmi farmárov, pretože ničili rozsiahle pasienky a spôsobili vyhynutie približne 10 % pôvodných druhov živočíchov.
 Ľudia začali konať. V roku 1907 bol postavený 1 800 km dlhý plot cez kontinent, ktorý však nezabránil ich šíreniu na západ. Neúspešné bolo aj vypustenie líšok, ktoré miesto králikov lovili pôvodné vačkovce. Počet králikov sa znížil až rozšírením vírusového ochorenia – myxomatózy. Časť však prežila a stali sa odolnými voči chorobe. Aj v súčasnosti je snaha hľadať spôsoby na likvidáciu králika divého novými metódami.

Obrázok 5 – Nepôvodné organizmy

Prameň: Likavský a kol, 2009, s. 31

❑ Nedostatok vody a veľké suchá

Nedostatok vody vplýva na všetky činnosti človeka. Poľnohospodári ho riešia budovaním rozsiahlych a najmä drahých **zavlažovacích zariadení**. Vodu získavajú vŕtaním hlbokých **artézskych studní** alebo budovaním **vodných nádrží** na väčších riekach.

Z vodných nádrží na východe vedú do vnútrozemia dlhé **vodovody**, ktoré zásobujú mestá, farmy a priemyselné podniky.

V niektorých rokoch je zrážok veľmi málo a celá krajina trpí dlhotrvajúcimi suchami, počas ktorých sa v riekach stráca voda, hynú domáce zvieratá a ničí sa úroda.

• Čerpanie vody pomocou vetra.

Obrázok 6 – Text 3 –Nedostatok vody a veľké suchá

Prameň: Likavský a kol, 2009, s.32

❑ Veľké požiare

Dlhotrvajúce suchá a vysoké teploty spôsobujú vznik veľkých **požiarov**, ktoré zničia rozsiahle územia a ohrozujú ľudské životy. Mnohé požiare vznikajú aj nebanlivosťou ľudí, alebo sú dokonca založené úmyselne.

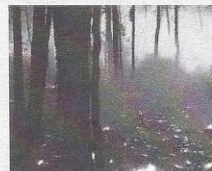
Boj s požiarmi trvá aj niekoľko dní až týždňov, vyžaduje si nasadenie veľkého počtu hasičov a dobrovoľníkov. Škody často dosahujú obrovské sumy peňazí.

Dva výstrižky z tlače, ktoré popisujú rozsah katastrofálnych požiarov v roku 2009.

AUSTRÁLIA: Požiare sú už najhoršími v histórii, vyžiadali si 184 obetí

Počet obetí silných lesných požiarov v Austrálii stúpol v nedeľu na 84 a presiahol tak rekordnú hranicu.

Desaťtisíce dobrovoľníkov i profesionálnych požiarnikov bojujú v Austrálii proti požiariam, ktoré sa v krajine v dôsledku extrémnych horúčav vymkli spod kontroly. Ich šíreniu navyše

napomáha aj silný vietor. Doteraz plamene pohltili už 640 domov. Úrady preventívne zavrhli viaceré národné parky. V sobotu sa teploty miestami vyšplhali až na 47 stupňov. Zatiaľ najhoršia podobná tragédia sa odohrala v Austrálii v roku 1983, keď pri lesných požiaroch v štáte Viktória a Južná Austrália zahynulo 75 ľudí.

SITA 8. 2. 2009

POŽIARE NA JUHU AUSTRÁLIE STÁLE NEUTÍCHAJÚ

Austrálski predstavitelia varovali, že ničivé požiare na juhu krajiny môžu opäť vzplanúť v dôsledku silného vetra a vysokých teplôt, ktoré majú región zasiahnuť v nasledujúcich dňoch.

Hozbu predstavujú pretrvávajúce štyri veľké požiare, ktorých hasenie sťažuje nepriaznivé počasie. Počet porazených obetí medzitým dosiahol 210 a s pokračujúcou identifikáciou pozostatkov zo spálenísk sa očakáva jeho ďalší nárast.

Je dôležité, aby ľudia pochopili, že udalosť čiernej soboty sa nestančila vyhlásil komisár pohotovostných služieb v štáte Viktória Bruce Espin, pričom použil označenie pre najhoršiu vlnu požiarov zo 7. februára. Zatiaľkom mesiacu zasiahli veľkou časťou Viktórie stovky požiarov, ktoré sa šíria vyschnu-

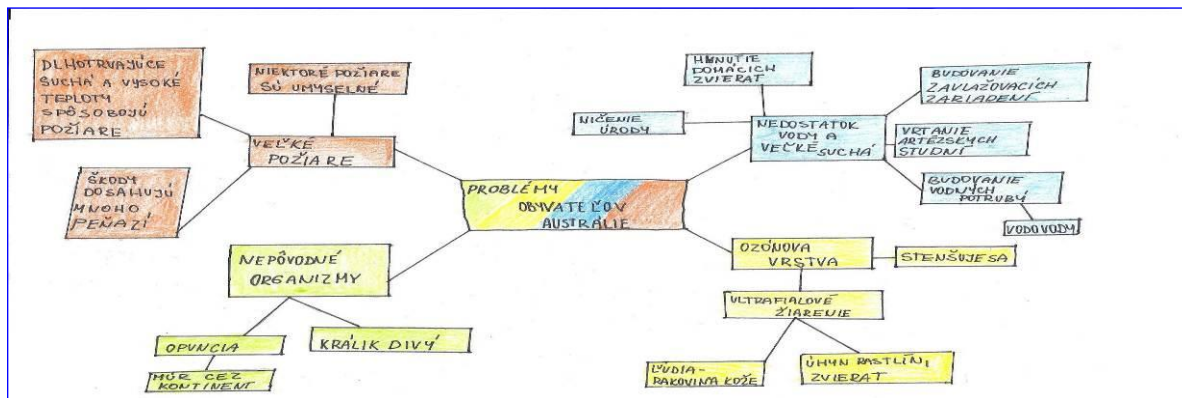
tými lesmi veľkou rekordným teplotám do 47 stupňov Celzia a silnému vetru dosahujúcemu rýchlosť 100 kilometrov za hodinu. Podľa Espina oheň zničil najmenej 2029 domov.

Poľstovacia rada Austrálie hlásila 6230 prípadov v celkovej hodnote 790 miliónov austrálskych dolárov. Požiare pripravili a domov okolo 7500 ľudí, pričom v niektorých prípadoch zhoršili celé mestá. Niektoré zhoršená zostávajú uzavreté, kým polícia hľadá ľudské pozostatky a dôkazy podpaľovania.

SITA 24. 2. 2009

Obrázok 7 Text pre 4 –Veľké požiare

Prameň: Likavský a kol, 2009, s.32,33

Obrázok 8 Ukážka žiackej práce – pojmová mapa

Prameň: súkromný archív

Príloha 3 Tretia vyučovacia hodina – Tichý oceán

Povrch Zeme

- Voda 2/3
- Pevnina 1/3

Tichý Atlantický Indický Severný ľadový

KONTINENTY

SVETADIELY

Povrch Zeme

- Voda 2/3
 - Oceány /svetový ocean/
 - Tichý
 - Atlantický
 - Indický
 - Severný ľadový
 - Močiare
 - Ľadovce
 - Póbia
 - Telo rastlín a živočíchov
 - Moria
 - Rieky
 - Jazerá
- Pevnina 1/3
 - Svetadiely
 - Ázia
 - Amerika
 - Európa
 - Afrika
 - Austrália
 - Antarktída
 - Eurázia
 - Južná Amerika
 - Severná Amerika
 - Afrika
 - Austrália
 - Antarktída

Pevnina 1/3

Svetadiely

Kontinenty

Obrázok 9 Ukážka prezentácie

Prameň: súkromný archív

Pracovný list – Tichý oceán

1. V tabuľke sú uvedené výroky. Ak si myslíš, že sú pravdivé napíš do stĺpca Vlastný odhad –áno, ak si myslíš , že sú nepravdivé – napíš nie.

výrok	Vlastný odhad	text
Tichý oceán je najväčší a bol najneskôr prebádaný.		
V Tichom oceáne sa vyloví najmenej rýb a morských živočíchov.		
Najviac rýb je v chladnejších vodách v oblasti Aljašky a Japonska, v južnejších oblastiach pri pobreží Chile a Peru.		
V oblasti kde sa premiešava teplá a studená voda je málo kyslíka a preto je tam veľa planktónu / drobných vodných organizmov/,ktoré sú potravou pre väčšinu rýb.		
Veľké masy vody, ktoré sa prúdia aj niekoľko tisíc kilometrov sa nazývajú morské prúdy. Morské prúdy majú rovnakú teplotu a nevlývajú na podnebie pevniny.		
V okrajových častiach Tichého oceánu vznikajú sopečnou činnosťou sopečné ostrovy. Sopečnú činnosť sprevádza často zemetrasenie, ktoré môže zapríčiniť veľké škody na pobreží – cunami.		

2. Teraz si otvor učebnicu a prečítaj si text na str. 34. Zisti, či je tvoj odhad správny. Ak nie chybu oprav /stĺpec text/ . **Po splnení tejto úlohy** pokračuj v riešení úlohy č. 3.

3. Podľa textu v učebnici správne doplň vetu:

Tichý oceán nazývame aj, má rozlohu Obmýva svetadiely.....

4. Pokús sa odpovedať na otázku prečo je v okrajových častiach Tichého oceánu častá sopečná činnosť a zemetrasenie.

5. Zamysli sa a napíš čo najviac odpovedí na otázku:

Aký je význam oceánov a morí pre človeka?

Obrázok 10 Pracovný list- Tichý oceán

Prameň: súkromný archív

Pracovný list – Tichý oceán

1. V tabuľke sú uvedené výroky. Ak si myslíš, že sú pravdivé napíš do stĺpca Vlastný odhad –áno, ak si myslíš, že sú nepravdivé – napíš nie.

výrok	Vlastný odhad	text
Tichý oceán je najväčší a bol najneskôr prebádaný.	áno	
V Tichom oceáne sa vyloví najviac rýb a morských živočíchov.	nie	nie
Najviac rýb je v chladnejších vodách / oblasti Aljašky a Japonska, v južnejších oblastiach pri pobreží Chile a Peru.	áno	
V oblasti kde sa premiešava teplá a studená voda je málo kyslíka a preto je tam veľa planktónu / drobných vodných organizmov, ktoré sú potravou pre väčšinu rýb.	áno	mnoho
Veľké masy vody, ktoré sa prúdia aj niekoľko tisíc kilometrov sa nazývajú morské prúdy. Morské prúdy majú rovnakú teplotu a ovplyvňujú na podnebie pevniny.		nie
V okrajových častiach Tichého oceánu vznikajú sopečnou činnosťou sopečné ostrovy. Sopečnú činnosť sprevádza často zemetrasenie, ktoré môže zapríčiniť veľké škody na pobreží – cunami.	áno	

2. Teraz si otvor učebnicu a prečítaj si text na str. 34. Zisti, či je tvoj odhad správny. Ak nie chybu oprav /stĺpec text/. Po splnení tejto úlohy pokračuj v riešení úlohy č. 3.

3. Podľa textu v učebnici správne doplň vetu:

Tichý oceán nazývame / aj pacifický / má rozlohu 180 mil. km² / Obmýva svetadiely Ameriky, Ázie, Austrálie a Antarktídy.

4. Pokús sa odpovedať na otázku prečo je v okrajových častiach Tichého oceánu častá sopečná činnosť a zemetrasenie.

- lebo dosky do seba narážajú

5. Zamysli sa a napíš čo najviac odpovedí na otázku:

Aký je význam oceánov a morí pre človeka?

- zabezpečujú potravu
- preprava
- odložiť
- obľubujú pevninu

- prinášajú slasť

Obrázok 11 – Vyriešený pracovný list

Prameň: súkromný archív

Príloha 4 Štvrtá vyučovacia hodina – Polárne oblasti

	Antarkída	Arktída
Polopúta, na ktorej sa nachádza	Jazný	Severný
Moria a oceány, ktoré ju obmývajú	Atlantický, Indický a Tichý oceán	Severný, Arktický
Najväčšie ostrovy, ktoré patria k oblasti	Antarctica	Greenland
Prvý dobyvateľ pól:	Robert Amundsen	Robert Peary
Rok dobytia pól:	1911	1909
Človek, ktorý sa tu vyskytol	Antarctica	Arktické medvede
Stáky, ktoré sa tu vyskytujú	Antarctica	Severné medvede (divé mačky...)
Najvyšší vrch oblasti:	McKinley Mountain	McKinley Mountain
Typické zvieratá oblasti:	medvede, vtáky	medvede, vtáky
Charakteristické rastliny alebo živočíchy	rovnaké podmienky	plávajúce korytnky

Obrázok 12 – Práca žiaka

Prameň: súkromný archív

Príloha 5 Piata vyučovacia hodina – Zaujímavosti prírody Ameriky

Horská reťaz KORDILLERY

Skalnaté vrchy

ANDY

- Najdlhšia horská reťaz na svete 15 000 km

Jazero TITICACA
najväčšie sladkovodné jazero Južnej Ameriky, leží v nadmorskej výške 3812 m

Tučniaky

Leguány – blízke pravekým jašterom

GALAPÁGY

Korytnačka slonia – až 200 rokov

Charles Darwin – vedec, 19.st.

TORNÁDA

Vznikajú nad pevninou, na menšom území, na miestach kde je veľký rozdiel v teplote vzduchových hmôt

PATAGÓNIA
južne od 40 stupňa j.g.š.

ANGELOV VODOPÁD

Najvyšší – 973 metrov

Obrázok 13 – Ukážka z powerpointovej prezentácie

Prameň: súkromný archív

Príloha 6 Šiesta vyučovací hodina – Sídla Ameriky. Problémy života ľudí vo veľkých mestách

Obrázok 11 Skupinová práca žiakov

Prameň: súkromný archív

Obrázok 12 Prezentácia skupinovej práce žiakov

Prameň: súkromný archív